

6 Samisk filmbølge baner vei

Monica Mecsei, stipendiat/universitetslektor ved Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU

Sammendrag

Samisk film har de siste årene hatt en bemerkelsesverdig vekst, særlig etter opprettelsen av et samisk filmsenter i Kautokeino i 2007. Veksten omfatter en markant økning i antall filmproduksjoner og kvinnelige regissører. Det økte produksjonsvolumet har gitt variasjon i filmfortellingene.

Filmmediets popularitet, utbredelse og evne til å engasjere publikum gjør at fortellinger på film har en særlig styrke til å skape, vedlikeholde og endre forestillinger om kulturell identitet. Samisk film er derfor en mangefasettert kraft som forener, dokumenterer, styrker og skaper ny mening i samisk kultur og identitet.

Som tema dekker samisk film mange ulike dimensjoner: samisk filmkultur, samisk kultur og samisk identitet. Kulturell flyt og samspillet mellom lokal kultur (samisk) og globalisering (filmmediet, urfolksnettverk) er særlig relevant.¹ Å gi en fullstendig oversikt over temaet samisk film er ikke mulig. I denne artikkelen gir jeg en skisse over samiske filmer i Norge, med særlig vekt på perioden etter Veiviseren (Nils Gaup, 1987). Jeg undersøker antall produksjoner pr. år og tiår, hvilke format filmene fordeler seg på, og kjønnsfordelingen i regissørrollen.

Artikkelen tar utgangspunkt i grunnlagstall om samisk film fra Nasjonalbiblioteket fra 1988 til 2017. Det totale antallet registrerte filmer i perioden er 76 filmer, hvorav over halvparten befinner seg i perioden 2010–2017. Internasjonalt Samisk Filminstitutt (ISFI) viser seg som en bemerkelsesverdig driftig, nyskapende og slagkraftig aktør i utviklingen av en samisk filmkultur, ikke bare regionalt, men også i nasjonal, internasjonal og global forstand. Med sitt søkelys på regionen Nord-Norge komplementerer og utvider Nordnorsk filmsenter (NNFS) produksjonen av samisk film, for eksempel ved at det ikke er et krav om at språket er samisk.

Funnene viser at samisk film er i vekst, og at samisk filmkultur er dynamisk, nyskapende og kulturelt bærekraftig. Samisk film engasjerer, har påvirkningskraft og åpner for dyptgripende menneskelige erfaringer og innsikter fordi filmene handler om en av de store samfunnsutfordringene i vår tid, særlig når det gjelder integrasjon og endringer i klima/miljø.² Tilrådingen vektlegger derfor stabilitet, videreutvikling og vekst av samisk film og filmkultur på bakgrunn av demokratiske, strategiske og kunnskapsutviklende prinsipper og rettigheter.³

¹ Samspill mellom lokal og global kultur er ofte kalt «glokalisering» etter den britiske sosiologen Roland Robertson, «Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity», 1995.

² Nordområdestrategi – mellom geopolitikk og samfunnsutvikling, 2017. Meld. St. 25 (2016–2017) *Humaniora i Norge*.

³ *Veiviseren for det norske filmloftet*, St.meld. nr. 22 (2006–2007); *En framtidrettet filmpolitikk*, Meld. St. 30 (2014–2015); *Kulturpolitikk fram mot 2014*, St.meld. nr. 48 (2002–2003); Sametingets budsjettbehov 2019–2022; *Sameloven 1989*; *Samepolitikken 2008*; Nordområdestrategi – mellom geopolitikk og samfunnsutvikling 2017; *Humaniora i Norge*, Meld. St. 25 (2016–2017).

6.1 Hva er samisk film?

Samisk film er oftest definert som filmer med overveiende samisk tilknytning når det gjelder sentrale roller som regissør, manusforfatter, skuespillere, samt den enkelte filmens inspirasjonskilde, tematikk, opptakssted og språk. Samisk film produseres i Sápmi, det samiske området som strekker seg mellom Norge, Sverige, Finland og Russland.

Definisjon og avgrensning av hva som er en samisk film, er likevel ikke lett. Samisk kultur og samiske filmer, filmarbeidere og skuespillere krysser nasjonale grenser i omfattende grad. Finansiering av samiske filmer skjer fra mange land og transnasjonale samarbeidsavtaler. Registrering av samisk film er verken systematisk eller konsekvent. Det gjør tilgangen på samisk film uoversiktlig og vanskelig. Temaet samisk film er derfor både komplekst og transnasjonalt. To konsekvenser er:

- 1) **Ingen enhetlig eller samordnet oversikt over samiske filmer.** Samiske filmer er registrert hos mange forskjellige instanser i alle de fire nasjonene, for eksempel Nasjonalbiblioteket, NRK Sápmi, NRK, TV 2, Nordnorsk filmsenter, Internasjonalt Samisk Filminstitutt, nasjonale, regionale og lokale museum. Noen filmer er registrert i flere arkiv. Noen filmer er registrert som norske.
- 2) **Finansieringen er fragmentert.** Infrastrukturen for samisk film er uklar og følger ulike nasjonale retningslinjer samtidig.

Eksempler:

- *Bázo* (Lars-Göran Pettersson, 2003) er et svensk-norsk-dansk samarbeid som er registrert i Sverige, Norge og Danmark. Selv om Danmark er utenfor Sápmi, er filmen registrert i det danske filmarkivet på grunn av finansieringsbidraget fra Lars von Triers produksjonsselskap Zentropa.
- *Sameblod* (2017) er registrert som svensk og er ikke i Nasjonalbibliotekets arkiv. Årsaken er at regissøren Amanda Kernell er svensk-samiske. Likevel omtales filmen også som norsk-samisk på grunn av den norsk-samiske hovedrolleinnnehaveren Lene Cecilia Sparrok.
- Filmer av regissører med en blandet kulturbakgrunn blir ofte definert med ulik nasjonalitet, som kanadisk-Blackfoot-samiske Elle-Máijá Tailfeathers filmer.
- Registreringspraksisen for fjernsynsproduksjoner er usystematisk og tilfeldig. NRK Sápmis arkiv er vanskelig tilgjengelig og uoversiktlig.
- NRK Sápmi, NRK, TV 2 og Nasjonalbiblioteket er ikke samordnet.
- Noen filmer/produksjoner og regissører som ikke er med i oversikten: *Ella fiskerjente* (Stine Sand Eira / NRK, 2007), *Åtte årstider* (Eva Laukøy / NRK Trøndelag, 2012), *Laara & Leisa* (Bjørn Tore Hallem / NRK, 2014), *Bergtatt* (Sverre Krüger / NRK, 2015) og ikke minst journalist Johs/Johannes Kalvemos mange produksjoner for NRK Sápmi.

6.2 Empiri og metode

Den mangelfulle oversikten over samiske filmer skyldes ujevn og til dels tilfeldig registreringspraksis. Det fører til at innsamling av tallmateriale for samiske filmer krever en systematisk gjennomgang av hver enkelt film i flere arkiv, samt koordinering av årsrapporter fra flere instanser. Et slikt arbeid er omfattende når det gjelder tid og ressurser.

I artikkelen har jeg derfor konsentrert meg om de filmene som er registrert som samiske i det norske Nasjonalbibliotekets arkiv etter 1987. Disse filmene har en uttalt samisk tilknytning gjennom regissør, manusforfatter, skuespillere, språk, opptakssted eller tematikk. Et historisk tilbakeblikk på perioden før *Veiviseren* (Nils Gaup, 1987) er likevel nyttig fordi det illustrerer den markante endringen som har funnet sted.

6.3 Samisk filmhistorie, 1917–1989

Et historisk tilbakeblikk på filmer om eller med samer viser en gradvis endring fra et utenfraperspektiv til et innenfraperspektiv. Det innebærer en gradvis økende deltagelse av samiske aktører i produksjonsforberedelsene, i tematikk og foran og bak kamera. Skiftet i perspektiv finner gjenklang i kulturhistorien og den offentlige bevisstheten om statens ansvar for minoriteter og samene som et eget folkeslag med en egen kulturhistorie, markert med konflikten om utbyggingen av Alta-Kautokeino-vassdraget på 1970-tallet.

I norsk sammenheng finner vi 20 lange kinofilmer som berører samisk kultur fra 1917 til 1989.⁴ Det betyr at filmene har samiske karakterer i hoved- eller biroller og/eller tematiserer samiske forhold. Det betyr ikke at filmene nødvendigvis gjenspeiler samisk kultur, men at de visuelt eller gjennom filmfortellingen viser forestillinger om samisk kultur og identitet.

En grov inndeling av filmene i perioden 1917–1989 skisserer tre hovedtendenser som langt på vei følger linjene i den samiske diskursen:⁵

- 1) fornorskning/assimilering (1917–1949)
- 2) samfunnsaktualitet og paradigmeskifte (1950–1980)
- 3) revitaliserende og institusjonell etableringsfase (1980–1990)

Det må bemerkes at filmene i seg selv viser en større og langt mer nyansert fremstilling av samisk kultur enn en slik grovinndeling kan vise.

⁴ Så langt jeg kjenner til, er dette den mest fullstendige oversikten over kinofilmer i Norge som berører samisk kultur. I avhandlingsarbeidet har jeg sammenstilt flere kilder for å få denne oversikten over spillefilmer og utvalgte lange dokumentarfilmer. Listen er ikke uttømmende fordi slike lister kan endre seg på bakgrunn av komplementerende kunnskap, f.eks. ved ytterligere arkivarbeid. Se Mecsei, kommende 2018. Christensen 2013, side 68–69.

⁵ Gaski 2008.

Figur 6.1 Samisk filmografi, 1917–1989

ÅR	TITTEL	REGI	FORMAT	NASJ.
1917	<i>Unge hjerter</i>	Peter Lykke-Seest	Spillefilm	No
1921	<i>Markens grøde</i>	Gunnar Sommerfeldt	Spillefilm	No
1928	<i>Viddenes folk</i>	Ragnar Westfelt	Spillefilm	No
1929	<i>Laila</i>	George Schnéevoigt	Spillefilm	No
1937	<i>Lajla</i>	George Schnéevoigt	Spillefilm	Dk-Sv
1942	<i>Trysil-Knut</i>	Rasmus Breistein	Spillefilm	No
1944	<i>Villmarkens lov</i>	Walter Fyrst	Spillefilm	No
1948	<i>Jørund smed / Dit vindarna bär</i>	Åke Ohlberg	Spillefilm	No-Sv
1948	<i>Ni liv</i>	Arne Skouen	Spillefilm	No
1957	<i>Same Jakki</i>	Per Høst	Dok.film	No
1958	<i>Laila</i>	Rolf Husberg	Spillefilm	Sv-Ty
1964	<i>Operasjon sjøsprøyt</i>	Knut Bohwim	Spillefilm	No
1971	<i>Same Ællin</i>	Titus Vibe-Müller, Per Høst	Dok.film	No
1975	<i>Ante</i>	Arvid Skauge, NRK	Fjernsynsserie	No
1977	<i>Ante – et år i en samegutts liv</i>	Arvid Skauge	Spillefilm	No
1978	<i>Det andre skiftet</i>	Lasse Glomm	Spillefilm	No
1980	<i>La elva leve!</i>	Bredo Greve	Spillefilm	No
1987	<i>Ofelaš / Veiviseren</i>	Nils Gaup	Spillefilm	No-S
1988	<i>Dobbelis ija ja beavvi / Bortom dag og natt</i>	Paul-Anders Simma	Novellefilm	No-S
1989	<i>Suonjar vaimmus vaibmui / En reise i samisk tankeverden / Voices of Lapland</i>	Nils Johan Porsanger	Dok.film	No-S

S = samisk

Dokumentarfilmene *Same Jakki* (1957) og *Same Ællin* (1971), samt fjernsynsserien *Ante* er inkludert i oversikten på grunn produksjonenes betydning og popularitet.

6.3.1 Utenfraperspektiv

Den første samiske karakteren på film dukket opp i spillefilmen *Unge hjerter* (1917) av den norske film pioneren Peter Lykke-Seest. Denne filmen er imidlertid tapt, og vi vet lite om hvordan samiske motiv og tema ble fremstilt.⁶ Det vi vet, er at den samiske karakteren, registrert som «en lapp», ble spilt av Robert Sperati, en norsk skuespiller med italiensk slekt på farssiden.⁷ Denne bruken av en ikke-samisk skuespiller til å bekle samiske roller var en vanlig praksis frem til midten av 1950-tallet.

Den samiske karakteren Os-Anders i *Markens grøde* (Gunnar Sommerfeldt, 1921) er et unntak. Os-Anders ble spilt av sørsamen Siljusson av Terna.

Laila (George Schnéevoigt, 1929) er et interessant tilfelle fordi filmen både spiller på myter og stereotype forestillinger om samisk kultur og viser betydelig vilje til å fremme samisk kultur på en autentisk måte.⁸ Kostnadene og ressursene som er lagt inn i produksjonen, forteller om vilje til å investere i et genuint uttrykk. Ifølge filmhistorikeren Gunnar Iversen skal filmen ha «vært den dyreste norske stumfilmen, med et budsjett på 400 000 kroner».⁹

⁶ Mecsei 2015, Christensen 2013, side 68.

⁷ Braaten mfl. (red.) 1995.

⁸ Skarðhamar 2008, Christensen 2012, side 12, Iversen 2011, side 65.

⁹ Iversen 2011, side 66.

6.3.2 *Ante* som vendepunkt

Med den dokumentariske filmen *Same Jakki* (Per Høst, 1957) blir en ny periode innledet. Samiske aktører blir stadig mer fremtredende. Selv om både *Laila* (Rolf Husberg, 1958) og *Operasjon sjøsprøyt* (Knut Bohwim, 1964) har en klar ikke-samisk dominans, er det ikke lenger uproblematisk å overse samisk medvirkning foran og bak kamera.

Det virkelige vendepunktet skjer med fjernsynsserien og spillefilmen *Ante* (Arvid Skauge, NRK 1975 / Arvid Skauge 1977). Omfattende samarbeid med samiske konsulenter ble benyttet i forkant av og underveis i produksjonen. I tillegg var skuespillerne samiske, samisk språk ble benyttet, undertekstene oversatte både samisk og norsk dialog, og samiske samfunnsforhold ble tematisert. *Antes* popularitet gjorde en hel generasjon barn (og foreldre) i Norge oppmerksomme på samisk kultur, parallelt med den pågående politiske konflikten om Alta-saken.¹⁰

6.3.3 *Veiviseren* som gjennombrudd

Nils Gaups spillefilm *Veiviseren* (1987) markerer et vannskille i norsk og samisk filmhistorie, og er i dag å regne som en klassiker.¹¹ I kjølvannet av det sterke samfunnsengasjementet på 1970-tallet og utfallet av Alta-saken bidro *Veiviseren* sterkt til å styrke samisk kultur. *Veiviserens* brede suksess, nasjonalt og internasjonalt, demonstrerte at samisk kultur var en ressurs, noe å være stolt av og noe å bygge fremtiden på.

Samtidig var den norske politikken rettet mot samene i endring. Det institusjonelle og organisatoriske grunnarbeidet som ble etablert i løpet av 1980-årene, bidro på mange måter til å markere samisk kultur som både forskjellig fra og likeverdig med norsk kultur. En rekke utredninger var vesentlige bidrag til å skape et offentlig samisk fellesskap, deriblant artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, sameloven, ny grunnlovparagraf § 110a og Sametinget. Norges ratifisering av ILO 169 bidro ytterligere til å forsterke samenes medborgerskap.¹²

Veiviseren har blitt et samlende symbol for den samiske nasjonen. De mange visningene av filmen i forbindelse med Samejubileet Tråante 2017 viste nettopp filmens høye anseelse.

Diagrammet nedenfor viser fordelingen av samiske og norske kinofilmer de første 72 årene av samisk filmhistorie.

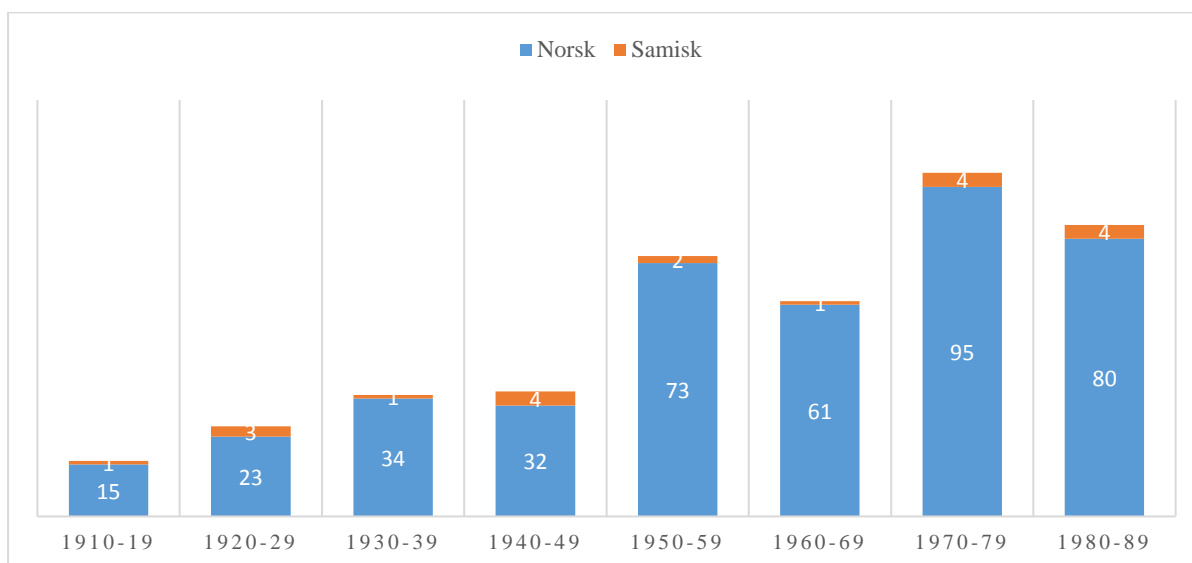
Oversikten viser at hvert eneste tiår har filmer med samiske karakterer eller samisk-relatert tematikk. Kortfilmer er ikke tatt med på grunn av den vanskelige tilgjengeligheten. Å fremskaffe en slik oversikt ville krevd en fysisk og systematisk gjennomgang av flere arkiv.

¹⁰ Fjernsynsserien gikk for første gang på barne-tv vinteren 1975 og ble senere vist på NRK i 1977–78, 1982 og 1995. Boken *Ante* (Tor Edvin Dahl) ble utgitt i 1976, og spillefilmversjonen gikk på kino i 1977.

¹¹ Mecsei 2015, Christensen 2013, side 29–33, Christensen 2010.

¹² Pedersen og Høgmo 2012, Hansen og Olsen 2004.

Figur 6.2 Fordeling av samiske og norske kinofilmer*, 1917–1989

*Tallene er basert på Iversens oversikt over spillefilmer fra 2011.¹³

6.4 Samisk filmpolitikk, 1979–2017

De to viktigste stortingsmeldingene for å fremme samisk film er fra 2006–2007 og 2014–2015. *Veiviseren. For det norske filmfløtet* (St.meld. nr. 22 (2006–2007)) var en milepæl, og det sto skrevet:

Boks 7.3 Departementets konklusjon om samisk film:

- *Den norske filmpolitikken skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturen.*
- *Det nye filminstituttet skal også ivareta formidling og utvikling innenfor samisk film.*
- *Innsatsen overfor barn og unge skal være en prioritert og integrert del av utviklingen av samisk film.*
- *Samisk kultur vil bli drøftet i den kommende stortingsmeldingen om samepolitikken.¹⁴*

I 2014–2015 ble ISFIIs rolle tatt opp i *For en framtidstidsrettet filmpolitikk* (Meld. St. nr. 30 (2014–2015)). Det ble gitt en klar vurdering som sa at «de statlige tilskuddsmidlene skal gå til filmfaglige tiltak og prosjekter», ikke driftskostnader.¹⁵ Dette har vist seg å være en utfordring, noe jeg kommer tilbake til under 6.8.

Her er en oversikt over de viktigste beslutningene i samisk filmpolitikk.

¹³ Iversen 2011, side 331–343.

¹⁴ St.meld. nr. 22 (2006–2007) *Veiviseren. For det norske filmfløtet*.

¹⁵ Meld. St. 30 (2014–2015) *En framtidstidsrettet filmpolitikk*, side 87.

Figur 6.3 Milepæler innen samisk filmpolitikk

ÅR	MILEPÆL	BESKRIVELSE
1979–80	Nordnorsk filmsenter (NNFS)	Kompetansesenter for film og filmarbeidere i Nord-Norge, innbefattet én samisk film per år
2006–07	St.meld. nr. 22 <i>Veiviseren. For det norske filmfløtet</i>	§ 7.3 Samisk film, side 95–97
2007–08	St.meld. nr. 28 <i>Samepolitikken</i>	18.2 Film, side 183
2007–09	Internasjonalt Samisk Filmsenter (ISF)	Regionalt og internasjonalt filmsenter. Styrke og videreutvikle en bærekraftig samisk filmkultur som skal synliggjøre samisk kultur
2014	Internasjonalt Samisk filminstitutt (ISFI)	Reorganisering til et nasjonalt og internasjonalt filminstitutt med transnasjonalt ansvar for samisk film. Utvidelse av ISFIs myndighet slik at ISFI også kan gi spillefilmer og serier produksjonstilskudd fra det statlige tilskuddet.
2014–15	Meld. St. 30 <i>En framtidsrettet filmpolitikk</i>	Kapittel 10 Internasjonalt Samisk Filminstitutt, side 86–87

Som oversikten viser, startet samisk filmpolitikk allerede i 1979 med Nordnorsk filmsenter (NNFS), landets eldste regionale filmsenter. Etter en prøveperiode på to år kom senteret i ordinær drift i 1981.¹⁶ NNFS skulle være et kompetansesenter for film og filmarbeidere i Nord-Norge og ha et særskilt ansvar for samisk film. Det innebar å produsere minimum én samisk film per år. NNFS hadde dette ansvaret frem til 2009, da det Internasjonale samiske filmsenteret (ISF) i Kautokeino tok over. I 2014 gikk ISF fra å være et regionalt filmsenter til å få nasjonalt og transnasjonalt ansvar for samisk film. Omorganiseringen medførte utvidelse av ansvarsområdet til å dekke all samisk film (ikke bare regionalt), inkludert spillefilmer og serier, samt navnebytte til Internasjonalt Samisk Filminstitutt (ISFI).

NNFS støtter fortsatt nordnorsk film og regionens kulturarv, deriblant alle sider ved samisk kultur. NNFS utfyller og gjør den samiske filmkulturen mangfoldig, særlig når det gjelder samiske filmer med minoritetssamisk eller flerkulturell tematikk.

ISFI jobber aktivt for å styrke samisk film ved å sette et tydelig lokalt og regionalt stempel på samisk film. Noen viktige grep er bruk av samisk språk, tradisjonsformidling og samtidsfortellinger. De første årene satset ISFI sterkt på å utvikle og heve filmkompetansen gjennom målrettet opplæring i grunnleggende filmferdigheter som manusskriving, prosjektutvikling og teknisk ferdighetsutvikling. Deretter har ISFI bidratt til sterk synliggjøring av samisk film regionalt, nasjonalt, internasjonalt og globalt.

Eksempler på eksplisitte tiltak:

Figur 6.4 ISFIs tiltak for samisk film

ÅR	TILTAK	BESKRIVELSE
2011	Indigenous Film Circle	Nettverk for filmskapere med urfolksbakgrunn.
2015	Arctic Film Circle	Arktisk nettverk for urfolk. Samarbeid med Nunavut Film Development Corporation.
2018	Arctic Indigenous Film Fund	Arktisk filmfond for urfolk. Samarbeid mellom ISFI, Canada Media Fund, Nunavut Film Development Corporation, Greenland Film Makers og Archy, Russland.
2018	Sapmifilm.com	Samisk strømmetjeneste

¹⁶ Nordnorsk filmsenter, Årsmelding for 2006, side 4–5.

ISFI har i løpet av en tiårsperiode vist seg å være særdeles driftig og kompetent når det gjelder å fremme samiske stemmer og fortellinger på film, samt etablere bærekraftige transnasjonale og globale nettverk for filmarbeidere med urfolksbakgrunn. Støtten til *Sameblod* og Amanda Kernell viser både ambisjonsnivået og rekkevidden av arbeidet deres.

6.5 Samisk film i tall, 1988–2017

Tallene og informasjonen om filmene i denne undersøkelsen er hentet fra Nasjonalbibliotekets arkiv. Som drøftet under 6.2 Empiri og metode er denne listen over filmer veiledende heller enn komplett. Likevel viser tallene fra Nasjonalbiblioteket en markant endring over tid.

I Nasjonalbibliotekets arkiv har de aller fleste produksjonene registrert filmenes lengde i minutter. Kortfilmer er regnet som filmer under 35 minutter, og novellefilmer er ofte lengre enn kortfilmer, men under 60 minutter. Produksjon av animasjonsfilm er svært arbeidskrevende, og lengden er derfor ofte kortere. Spillefilmer stiller også i særklasse med tanke på arbeids- og kostnadskrav. For eksempel hadde *Kautokeino-opprøret* et budsjett på over 50 millioner kroner. Allerede før filminnspillingen hadde startet, hadde kostnadene nådd syv millioner kroner. Utgiftene dekket blant annet manus, audition, prosjektering og tegning av kulisser. Det er derfor ikke overraskende at antall spillefilmer og lange dokumentarfilmer er lavere enn antall kortfilmer.

Filmene fordeler seg på formatene dokumentar og fiksjon. Dokumentarfilmene er både korte og lange. I tillegg finner vi underkategorien informasjons-/undervisningsfilm som har et særlig pedagogisk formål. Fiksjonsfilmene omfatter kortfilm, novellefilm, animasjonsfilm og spillefilm.

6.5.1 Første tiår: 1988–1999

Det totale antallet filmer det første tiåret er 17 produksjoner. De fordeler seg på 13 dokumentarfilmer og 4 fiksjonsfilmer. Av de 13 dokumentarfilmene er 9 kortfilmer og 4 er lengre enn 35 minutter. De 4 fiksjonsfilmene er fordelt på 1 novellefilm, 1 spillefilm, 1 animasjonsfilm og 1 kortfilm. Kjønnfordelingen viser at 17,65 % av produksjonsvolumet har kvinnelig regissør, det vil si tre kvinnelige regissører. Disse produksjonene er alle på under 13 minutter og fordeler seg på to korte dokumentarfilmer og én animasjonsfilm.

Toppårene er 1994 og 1996 med henholdsvis tre og fire filmer.

Paul-Anders Simma utmerker seg med sju filmer, hvorav fire er lange produksjoner på henholdsvis 82, 81, 50 og 47 minutter.

Figur 6.5 Første tiår: 1988–1999

ÅR	TITTEL	REGI	MIN.	FORMAT
1988	<i>Dobbelis ija ja beavvi / Bortom dag og natt</i>	Paul-Anders Simma	47	Novellefilm
1989	<i>Suonjar vainmus vaibmui / En reise i samisk tankeverden / Voices of Lapland</i>	Nils John Porsanger	39	Dok.film
1990	<i>Himmelrikets tromme / Heaven's Drum: two Views of Sami Tradition</i>	Nils John Porsanger	31	Dok.film
1991	<i>Daahntsoen amma! / Let's Dance!</i>	Paul-Anders Simma	18	Kortfilm
1991	<i>Ajagattis</i>	Brynjulf Bjørklid	30	Informasjons- / undervisn.film
1993	<i>I noaidens fotefar</i>	Roald E. Hansen	29	Informasjonsfilm
1993	<i>Vasi eatnamat / Vredens marker / Earth of Rage</i>	Paul-Anders Simma	27	Dok.film
1994	<i>Douddara árbi / Viddas testamente</i>	Paul-Anders Simma	82	Dok.film
1994	<i>Siida / En fortelling om samisk reindrift gjennom åtte årstider</i>	Jon Jerstad	24	Dok.film
1994	<i>Sameland i Norge / Norwegian Lapland</i>	Frode Kristiansen	33	Dok.film
1995	<i>Vuolgge mu mielde bassivárrái / Bli med meg til det hellige fjell</i>	Mona J. Hoel	10	Kort dok.film
1996	<i>Beatnaga eallin / Et hundeliv</i>	Paul-Anders Simma	25	Dok.film
1996	<i>Erklært samefri</i>	Anne Kjersti Bjørn	6:34	Kort dok.film
1996	<i>Lávrasiid áigi / Solens datter / Daughter of the Sun</i>	Anita Killi	13	Kort animasjonsfilm
1996	<i>Sagojoga minister / Stol på ministeren / The Minister of State</i>	Paul-Anders Simma	81	Spillefilm
1999	<i>Gi oss skjelettene våre! / Give us our Skeletons!</i>	Paul-Anders Simma	50	Dok.film
1999	<i>Livstid</i>	Karl Emil Rikardsen	52	Dok.film

Kommentar

De to etterfølgende årene etter *Veiviseren* har Paul-Anders Simma og Nils Johan Porsanger hver sin film. Det skal vise seg at Simma og Porsanger blir blant de mest-produserende regissørene fra 1988–2017. Det er verdt å merke seg at de regissørene som har 7+-produksjoner, startet før 2007 og viser en fartstid på 16 år. Simma jobber fremdeles med film og samiskrelaterte tema. Han produserte to samiske dokumentarfilmer i 2013, men de er registrert i den svenske filmdatabasen, ikke i Nasjonalbibliotekets arkiv.

Perioden viser en klar økning av antall produksjoner der 6 av de totalt 17 filmene er på over 35 minutter. Noen medvirkende faktorer kan være ettervirkninger av den revitaliserende og institusjonelle etableringsfasen det foregående tiåret (se 6.2.3), samt nyetablering av kulturtiltak og festivaler som Riddu Riddu.¹⁷

Den aller første samiske filmen som er registrert med kvinnelig regissør, er å finne i 1995.

¹⁷ Pedersen og Høgmo 2012.

6.5.2 Andre tiår: 2000–2009

Det totale antallet filmer på 2000-tallet er 24 produksjoner. De fordeler seg på femten dokumentarfilmer og ni fiksjonsfilmer. Av de femten dokumentarfilmene er ni kortfilmer og fem på mer enn 35 minutter. De ni fiksjonsfilmene er fordelt på tre spillefilmer, én animasjonsfilm og fem kortfilmer.

Kjønnsfordelingen viser at 28 % har kvinnelig regissør, det vil si sju kvinnelige regissører. Disse produksjonene fordeler seg på fire dokumentarfilmer, én kort fiksjonsfilm og én kort animasjonsfilm.

Toppårene har fire (2001, 2008) og tre produksjoner (2003, 2009). Bortsett fra i 2000 har alle de andre årene to produksjoner. Året 2008 utmerker seg med to helaftens spillefilmer.

På 2000-tallet er Anstein Mikkelsen og Nils Johan Porsanger de to som produserer flest filmer. Anstein Mikkelsen har regi på fire dokumentarfilmer (2000, 2005, 2006, 2008), der alle er mer enn 24 minutter. Nils Johan Porsanger er også dokumentarist med fire dokumentarfilmer (2001, 2005) rundt 25–30 minutter hver.

Figur 6.6 Andre tiår: 2000–2009

ÅR	TITTEL, BESKRIVELSE	REGI	MIN.	FORMAT
2000	<i>Vinterens ansikter: et møte med mennesker og natur i nord</i>	Anstein Mikkelsen	29	Dok.film
2001	<i>Skårungen</i>	Per-Ivar Jensen	14	Kortfilm
2001	<i>Kem e verst, eller e vi ikke så verst?</i>	Nils John Porsanger	27	Dok.film
2001	<i>Krigen om vidda</i>	Nils John Porsanger	25	Dok.film
2001	<i>Lesbisk i Kautokeino</i>	Nils John Porsanger	25	Dok.film
2002	<i>Hurra for mamma</i>	Per-Ivar Jensen	13	Kortfilm
2003	<i>Bázo</i>	Lars Göran Pettersson	100	Spillefilm
2003	<i>Hamlet i is</i>	Brit Jorun Hundsnæs	59:49	Dok.film
2003	<i>Kidnappet</i>	Nils John Porsanger	29:50	Dok.film
2004	<i>Fjortis fatale</i>	Eskil Pedersen	7:30	Kortfilm
2004	<i>Sagan om Isko-Matti och kärleken / The Story of Arctic Love</i>	Paul-Anders Simma	19	Kortfilm
2005	<i>Mun liikon ruoná ivdnái / Jeg liker grønn farge / I like the Green Colour</i>	Nils John Porsanger	28:40	Dok.film
2005	<i>Reinjentas dilemma</i>	Anstein Mikkelsen	25	Dok.film
2006	<i>Luonddu vajálduvvon ovddut / Naturens glemte skatter</i>	Anstein Mikkelsen	24	Dok.
2006	<i>Bieggá savkala duoddara duohken lea soames / Vinden visker det er noe bakom viddene / The Wind whispers there is someone behind the Tundra</i>	Elle Sofe Henriksen	9:30	Kortfilm
2007	<i>Firekeepers</i>	Rosella Ragazzi	57	Dok.film
2007	<i>Tidspress i Lyngsalpene</i>	Kate Hilde Nilsen og Beate Fernando Sem	1:04	Dok.film
2008	<i>Boazolihkku / Reinlykke / The Eiras</i>	Geir Hammer, Kåre Johannes Inderberg og Johan Skålvoll		Dok.filmserie
2008	<i>Gávccí jahkodaga</i>	Anstein Mikkelsen	110	Dok.film / undervisningsfilm
2008	<i>Jernanger</i>	Pål Jackman	96	Spillefilm
2008	<i>Kautokeino-opprøret</i>	Nils Gaup	96	Spillefilm
2009	<i>Eatmán ciegasvuohta / Min mors hemmelighet / Suddenly Sami</i>	Ellen-Astri Lundby	51	Dok.film
2009	<i>Sáiva</i>	Tuva Synnevåg	8:32	Kort animasjonsfilm
2009	<i>Vindenes hus / Biekkaid stophu / House of Winds</i>	Magnar Mikkelsen	28	Dok.film

Kommentar

Det er en klar økning i antall produksjoner. Økningen gjelder mest antall fiksjonsfilmer, deriblant spillefilmer. Med det økte produksjonsvolumet kommer et større mangfold i filmfortellingene.

Selv om ni filmer ble produsert i perioden 2007–2009, er det nok først fra 2008–2009 at den reelle økningen i antall samiske filmer kan spores til ISF. Årsaken er at filmer som ble ferdigstilt i 2007–2008, sannsynligvis allerede hadde finansiering fra andre instanser, og at de første oppstartsårene for ISF i hovedsak dreide seg om opplæring i grunnleggende filmferdigheter som manusskriving, prosjektutvikling og teknisk ferdighetsutvikling. Dessuten var satsing på samisk språk i filmene et vesentlig kriterium for å få støtte fra ISF, et krav som i dag ikke er like absolutt. Det betød at filmer som *Jernanger* (2008), *Min mors hemmelighet* (2009) og *Vindenes hus* (2009) ikke kvalifiserte seg til ISFs støtteordninger.

De to nest mest produserende regissørene har sitt tyngdepunkt i perioden 2000–2011. Tre regissører er registrert med tre–fire produksjoner og har sin aktivitet i perioden 2006–2017. Dette viser at en ny generasjon filmarbeidere har markert seg, særlig etter 2007. Det vil være overraskende om disse ikke øker sitt produksjonsvolum i årene som kommer.

6.5.3 Tredje tiår: 2010–2017

Det totale antallet filmer i perioden 2000–2017 er 35 produksjoner. De fordeler seg på 19 dokumentarfilmer og 16 fiksjonsfilmer. Av de nitten dokumentarfilmene er ti kortfilmer og ni på mer enn 35 minutter. De seksten fiksjonsfilmene er fordelt på fjorten korte fiksjonsfilmer og to animasjonsfilm.

Kjønnsfordelingen viser at 67,57 har kvinnelig regissør, det vil si 25 kvinnelige regissører og 12 mannlige. Produksjonene med kvinnelig regissør fordeler seg på sju lange dokumentarfilmer og åtte korte dokumentarfilmer, ni korte fiksjonsfilmer og én kort animasjonsfilm. Produksjonene med mannlig regissør fordeler seg på tre korte og tre lange dokumentarfilmer, fem korte fiksjonsfilmer og én kort animasjonsfilm.

Året 2012 utmerker seg med ti produksjoner, som totalt sett er det mest omfattende i samisk filmhistorie. Tidligere har det vært toppår med fem produksjoner (2011, 2014 og 2015) og fire produksjoner (2010, 2013). Hele 2000-tallet viser dermed et jevnt høyt produksjonsvolum, bortsett fra de to siste årene (2016, 2017), som kan vise til én dokumentarfilm og én kort fiksjonsfilm.

På 2010-tallet er det tre regissører som skiller seg ut med tanke på antall produksjoner. Reni Jasinski Wright har fem korte dokumentarfilmer som kan regnes som deler i samme serie (2012), og Egil Pedersen kan vise til fire korte fiksjonsfilmer (2011, 2013, 2014, 2017). I tillegg har Marja Bål Nango én kort dokumentarfilm og to korte fiksjonsfilmer (2011, 2012, 2015).

Figur 6.7 Tredje tiår: 2010–2017

ÅR	TITTEL, BESKRIVELSE	REGI	MIN.	FORMAT
2010	<i>Cujaju</i>	Gunnar Kvaal	2:49	Kort animasjonsfilm
2010	<i>Drømmen om elva</i>	Ingeborg Solvang	43	Dok.film
2010	<i>Sámi boddu / Samiske øyeblikk / Sami Moments</i>	Ken Are Bongo	5:30	Kortfilm
2010	<i>Fjellfinnhua</i>	Guro Saniola Bjerk	52	Dok.film
2011	<i>Eahpáras / The Dead Child Legend</i>	Anne Merete Gaup	8	Kortfilm
2011	<i>Halvt ditt, halvt datt</i>	Marja Bål Nango		Kort dok.film
2011 / 2013	<i>Ealli guoddá joavkkus / Et dyr forlater sin flokk / Leaving the Heard</i>	Egil Pedersen	5	Kortfilm
2011	<i>Juoigangiehta / Joikehanda / The yoiking Hand</i>	Elle Sofe Henriksen	5	Kort dok.film
2011	<i>Skábma / Mørketid</i>	Anstein Mikkelsen	29	Dok.film
2012	<i>Er vi her ennå?</i>	Helle Storvik og Åslaug Krokann Berg	50	Dok.film
2012	<i>Mu verdde / Min verdde / My verdde</i>	Reni Jasinski Wright	14	Dok.film
2012	<i>Biekka Fábmu – Wind Power</i>	Stein Bjørn	51	Dok.film
2012	<i>Hjerterått</i>	Nils Gaup	8 á 22	Fjernsynsfilm i 8 deler
2012	<i>Hoavda ja Skoarihat / Hoavda og skårungene / Learning Hoavda's Seascape</i>	Reni Jasinski Wright	10:30	Kort dok.film
2012	<i>Olivia lynnit / Olivias farger / The Colours of Olivia</i>	Reni Jasinski Wright	14:10	
2012	<i>Riddu Nuorat / Ungdomscampen / Riddu Youth Camp</i>	Reni Jasinski Wright	14:16	Kort dok.film
2012	<i>Alit Boazu / Blue Reindeer</i>	Reni Jasinski Wright	9:5	Kort dok.film
2012	<i>Familiebildet</i>	Yvonne Thomassen	58	Dok.film
2012	<i>Før hun kom, etter han dro</i>	Marja Bål Nango	22	Kortfilm
2013	<i>Den magiske tiden / The Magic Time</i>	Kine Aune	9:16	Kort animasjonsfilm
2013	<i>Den siste nomaden?</i>	Alf Johansen	49:8	Dok.film
2013	<i>Joikefeber</i>	Ellen-Astri Lundby	57	Dok.film
2013	<i>Portretter fra Varangerfjorden</i>	Egil Pedersen		Kortfilm
2014	<i>Áile ja Áhkku / Aile og hennes bestemor / Aile and her grandmother</i>	Siljá Somby	12	Kortfilm
2014	<i>Bonki</i>	Siljá Somby	19	Kortfilm
2014	<i>Edith & Ajlosja</i>	Ann Holmgren	8:31	Kortfilm
2014	<i>Giksašuvvon ealli / Det syke dyret / The Afflicted Animal</i>	Egil Pedersen	14:57	Kortfilm
2014	<i>Iðitsilba / Burning Sun</i>	Elle Márjá Eira	11	Kortfilm
2015	<i>Guovssahas oaidná du / Nordlyset ser deg / Aurora keeps an Eye on you</i>	Sara Margrethe Oskal	12	Kortfilm
2015	<i>Hilbes biigá/O.M.G. (Oh Máigon Girl)</i>	Marja Bål Nango	19	Kortfilm
2015	<i>Sámi bojá / Sámi boy</i>	Elle Sofe Henriksen	9	Kortfilm
2015	<i>Sound of the Sámi plains / Lyden av de samiske viddene</i>	Brit Jorun Hundsnes	58	Dok.film
2015	<i>Várdobáiki</i>	Kurt Stormo og Bente Eilertsen	20	Dok.film
2016	<i>Arktisk superstjerne / Arctic Superstar</i>	Simen Braathen	72	Dok.film
2017	<i>Gos leat don?</i>	Egil Pedersen	8	Kortfilm

Kommentar

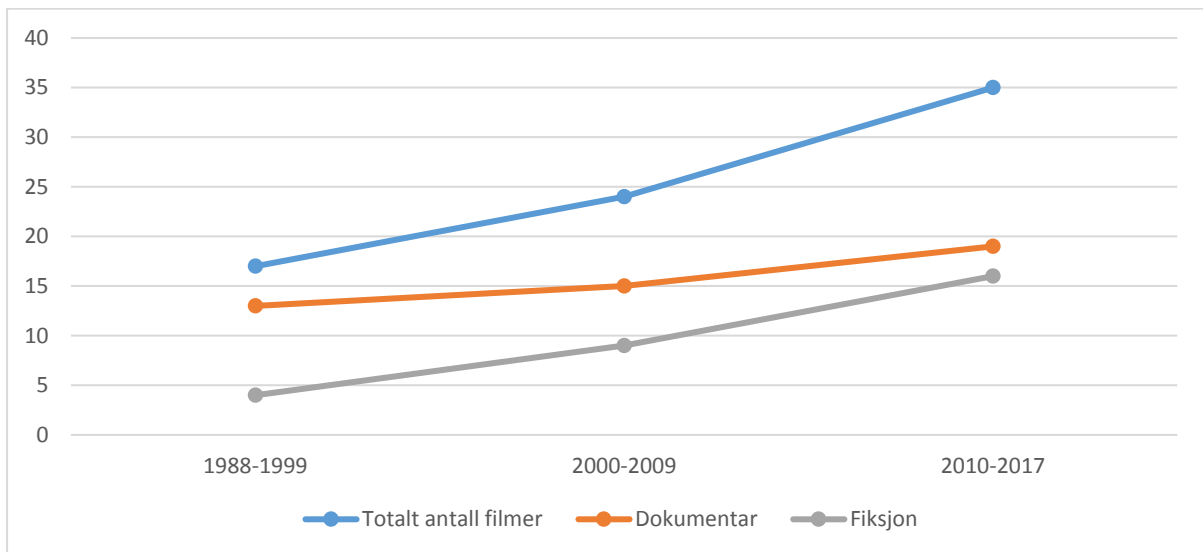
2000-tallets produksjonsvolum utgjør 46,05 % av det totale antallet samiske filmproduksjoner siden 1988. Antallet filmer og økningen av kvinnelige regissører er bemerkelsesverdig. De fleste produksjonene kan spores til ulike aktiviteter og bevilgninger fra ISF/ISFI. Samisk film har utvilsomt styrket sin posisjon og rekkevidde ved hjelp av ISF/ISFI.

Med økt produksjonsvolum viser filmene langt større bredde i de fortellingene som formidles og i sjangerbredden. Tradisjonelle dokumentarfilmer står fremdeles sterkt, men det har også kommet mer eksperimentelle uttrykk, historiske drama, samtidstematikk, skrekkfilm, komedier, spenning og drama.

6.5.4 Utvikling: dokumentar- og fiksjonsfilm, format og kjønn

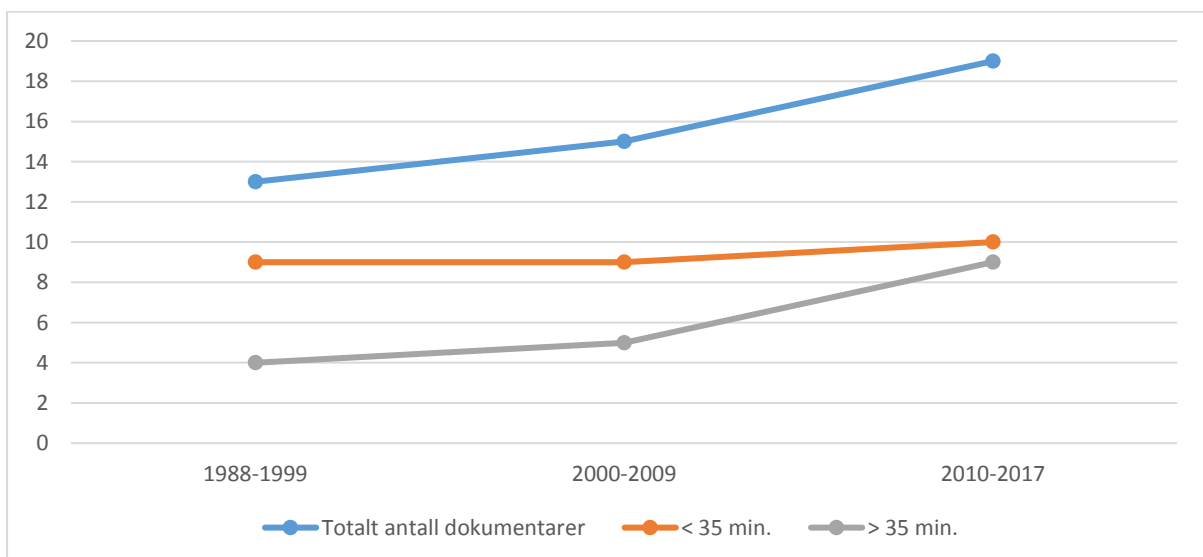
Diagrammene nedenfor viser utviklingen over tid fra 1988 til 2017. Grafen viser at det er særlig fiksjonsfilmene som har fått et oppsving.

Figur 6.8 Antall dokumentar- og fiksjonsfilmer, 1988–2017

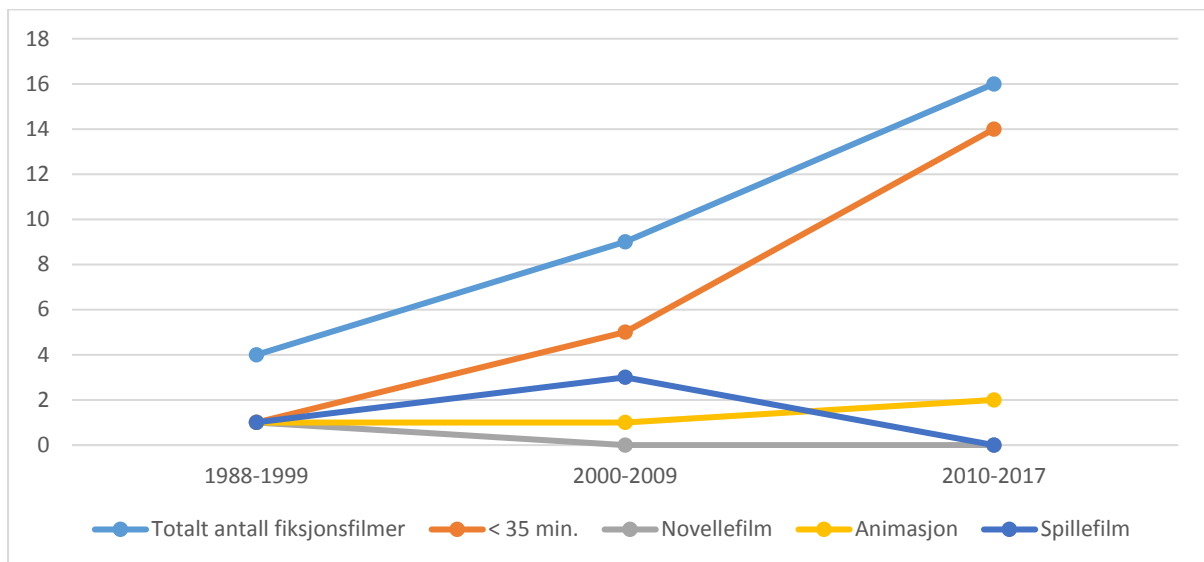
Dokumentarfilmer på mindre enn 35 minutter har holdt seg jevnt siden 1990-tallet, mens de lengre dokumentarfilmene, inklusive kinodokumentarer, har økt etter 2010.

Figur 6.9 Dokumentarfilm: fordeling på korte og lange produksjoner

Den tydeligste økningen gjelder antall korte fiksjonsfilmer. De andre formatene holder seg jevnt over på 0–2 filmer. Antallet spillefilmer er til dels misvisende fordi *Sameblod* ikke er tatt med i beregningene. Regissør Amanda Kernell er svensk, og selv om hovedrolleinnhaveren er den norsk-samiske Lene Cecila Sparrok, foregår i sør-samisk område og har finansiering fra ISFI, er ikke filmen med i Nasjonalbibliotekets tallmateriale.

Figur 6.10 Fiksjonsfilm: fordeling på format

Kjønnsfordeling i regirollen, fordelt på produksjoner

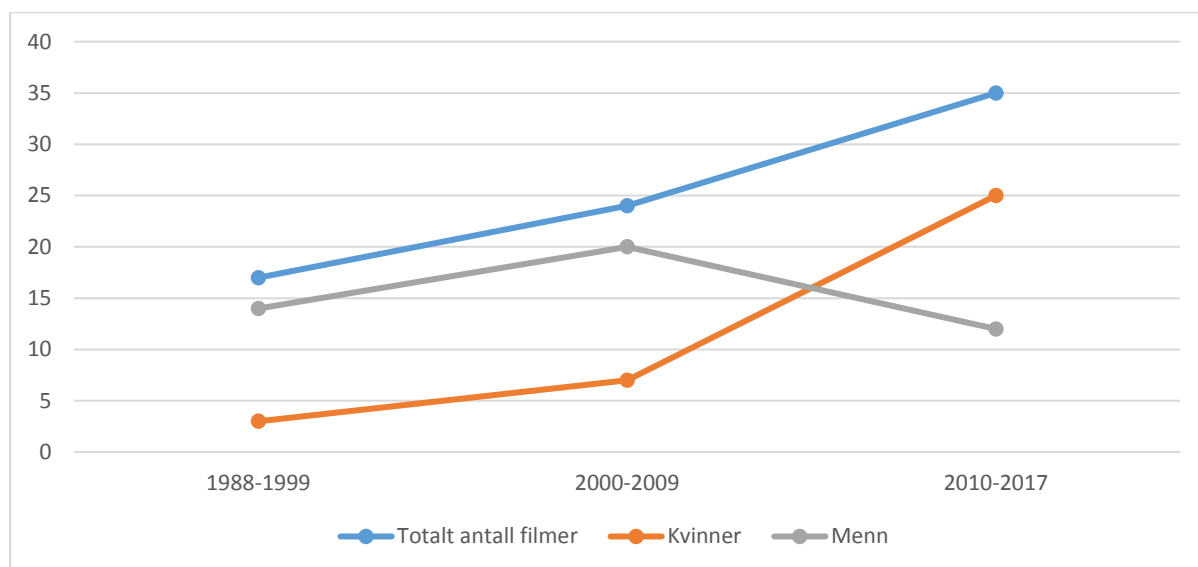
1917–1994: 100 % menn (31)

1995–2009: 70,59 % menn (34), 29,34 % kvinner (10)

2010–2017: 32,43 % menn (12), 67,57 % kvinner (25)

Endringen er bemerkelsesverdig og sammenfaller med ISFI. Hvilke faktorer som spiller inn i den markante økningen, trenger nærmere studier. Mulige forklaringer kan være at flere kvinner søker filmmidler, flere kvinner kan vise til prosjekt med høy kvalitet (kunstnerisk eller kommersielt), eller annet.

Figur 6.11 Kjønnfordeling i regirollen, 1988–2017

6.6 Finansiering: Sametinget og andre kilder

Film handler om produksjon, oversettelse og versjonering/dubbing, distribusjon og formidling, og er avhengig av å søke finansiering fra mange kilder. Kildene omfatter blant annet

- statlige, fylkeskommunale og kommunale instanser
- stiftelser, lag og organisasjoner
- privat næringsliv
- private aktører
- nordiske og overnasjonale tilskuddsordninger

Det er vanskelig å gi en fullstendig oversikt over mulige finansieringskilder. Her er et utvalg:

Regionale filmfond (Filmfond Nord, Filminvest3), regionale filmsenter (Midtnorsk filmsenter, Nordnorsk filmsenter), FilmCamp, Kulturrådet (Fond for lyd og bilde, Kreativt Norge/Innovasjon Norge), Barentsmidler, Fritt Ord, filminstituttene i Norge, Sverige og Finland, Interregmidler, Filmpool Nord, Film i Västerbotten, Nordisk Film og TV-fond, Nordisk kulturråd, Nordisk ministerråd, Nordisk kulturkontakt, Samerådet, Sametingene i Norge, Sverige og Finland, Utenriksdepartementet, Eurimages, EUs MEDIA-program, UNESCO.

6.6.1 Sametingets bevilgninger

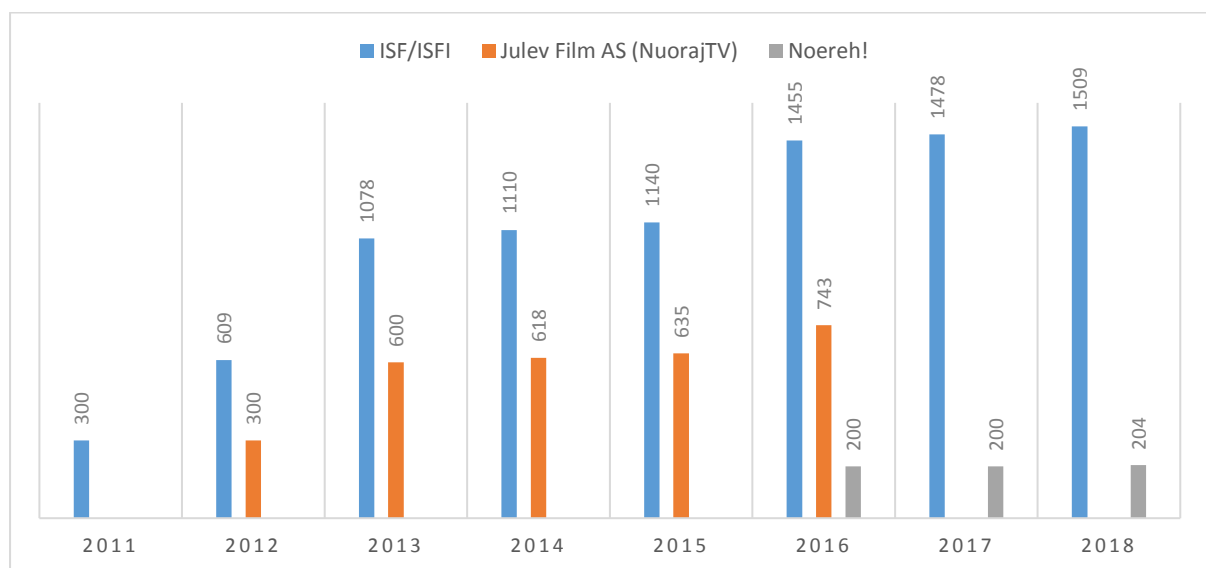
Sametinget støtter film og filmarbeid og har økt bevilgningene årlig. Oversettelse og versjonering/dubbing og produksjoner rettet mot barn og unge er omtalt mer eksplisitt siden 2014. De totale bevilgningene til film og filmarbeid er imidlertid vanskelige å spore fordi de ikke er spesifisert i budsjettpostene.

Bevilgningene har de siste årene ligget i overkant av 1,5 millioner årlig. Film er et kostnadskrevende medium, og estimatet for det kommende behovet er langt fra overdrevet. Av de totale filmbevilgningene fra offentlig sektor i Norge mottar ISFI kun 1 %.¹⁸

Merk at Nordnorsk filmsenter ikke faller inn under Sametinget, selv om et øremerket tilskudd til samisk film kunne bidra til variasjon og mangfold i det samiske filmtilbudet.

Julev Film AS var et lulesamisk produksjonsselskap som utvidet driften til sørsamisk område med Noereh!. Julev Film AS hadde satsing på film og nett-TV for barn og ungdom. ISF bidro med utviklingsstøtte.

Figur 6.12 Sametingets bevilgninger (i 1000 kr.)

6.7 Visningsarenaer: kringkasting, strømming og festivaler

I Norge og Norden vises samisk film på kino og fjernsyn (NRK, TV2, SVT, YLE, DR), men også gjennom deltagelse på film- og kulturfestivaler. Den nylig opprettede strømmetjenesten sapmifilm.no bidrar til ytterligere spredning av samisk film.

Å få en oversikt på dette området er svært omfattende og vil kreve en ettersporing av hver enkelt film. Eksempel: Det samiske filmprogrammet *7 Sámi Stories*, produsert av ISFI, hadde premiere i januar 2015 på Tromsø Internasjonale Film Festival. Før utgangen av året hadde filmprogrammet vært på nesten 30 internasjonale festivaler, inkludert Seattle i USA og Katmandu i Nepal.¹⁹

Festivalene er betydningsfulle møteplasser for synliggjøring, nettverksbygging, erfaringsutveksling og kompetansebygging. Flere festivaler tilbyr visning, workshops, plenumsdiskusjoner og forskningsformidling om relevante tema for samisk film og filmkultur.

¹⁸ Holst, 2018.

¹⁹ Jan Gunnar Furuly, «Nå er den samiske filmbølgen her», i: *Aftenposten*, 08.08.2015. <http://www.aftenposten.no/kultur/Na-er-den-samiske-filmbolgen-her-8119035.html>

Et utvalg festivaler for visning av samisk film er:

Norge: Tromsø Internasjonale Film Festival, Sámi Film Festival (Kautokeino), Arctic Moving Image and Film Festival (Harstad), Nordkapp filmfestival (Honningsvåg), Bergen Internasjonale Film Festival, Kosmorama (Trondheim), Minimalen kortfilmfestival (Trondheim), Grimstad kortfilmfestival, Den norske dokumentarfilmfestivalen (Volda), Riddu Riddu (Mann dalen, Kåfjord), Márkomeannu (Evenes), Raasten rastah (Røros), Tjaktjen Tjåanghcoe (Snåsa), Alta Sámi festival, Julesåme vahkko (Musken, Tysfjord).

Europa: Skabmagovat (Finland), Tampere Film Festival (Finland), Göteborg International Film Festival (Sverige), Nordisk Panorama (Sverige), CPH:DOX (Danmark), The Big Little Film Festival (Danmark), Berlinale NATIVE (Tyskland), International Short Film Festival (Tyskland), Festival international de films de femmes (Frankrike), Luxembourg City Film Festival (Luxemburg), Venice Film Festival (Italia), Riviera International Film Festival (Italia), Zlin Film Festival (Tsjekkia), International Young Audience Film Festival Ale Kino (Polen), Thessaloniki International Film Festival (Hellas).

Nord-Amerika: imagineNATIVE Film + Media Arts Festival (Canada), Sundance (USA), Santa Barbara International Film Festival (USA), Newport Beach Film Festival (USA), Minneapolis St. Paul International Film Festival (USA), Seattle International Film Festival (USA), Native Reel Cinema (USA),

Andre: Maoriland Film Festival (New Zealand), Tokyo International Film Festival (Japan), Taipei Film Festival (Taiwan), Duhok International Film Festival (Irak), FIDBA Festival Internacional de Cine Documental (Argentina), Ponte Nordica (Brasil).

6.8 Funn, betydning og utfordringer

Før tilrådingen vil jeg minne om filmmediet som et særskilt og betydningsfullt satsingsområde som fyller samfunnsoppdraget om 1) å opprettholde og videreutvikle alle sider ved samisk kultur, identitet og samfunn i tråd med demokratiske prinsipper, 2) nordområdene som et av regjeringens viktigste strategiske satsingsområder og 3) kunnskapsformidling og -utvikling om samisk, nordlig og arktisk film.

De mest markante funnene gjelder:

- økt produksjonsvolum av samisk film
- økt andel kvinnelige regissører
- økt synliggjøring gjennom internasjonale festivaler, nettverk og strømmetjeneste

Funnene viser at samisk film og filmkultur har gjennomslagskraft på lokalt, regionalt, nasjonalt, transnasjonalt og globalt nivå. Filmene og filmkulturen tar opp i seg, bearbeider og videreutvikler mange av de utfordringene samisk kultur og identitet står i når det gjelder fortid, nåtid og fremtid. Samisk film er en dynamisk og levende filmkultur med varierte, nyskapende og dagsaktuelle fremstillinger av samisk kultur og identitet.

Utfordringer

- Det totale tilbudet av samisk film er lite i forhold til etterspørsel og samfunnsbehov.
- Behovet for samiskspråklig film rettet mot barn og unge over hele Sápmi er stort.
- Ustabilit og lavt driftstilskudd til ISFI hindrer langsiktig satsing.

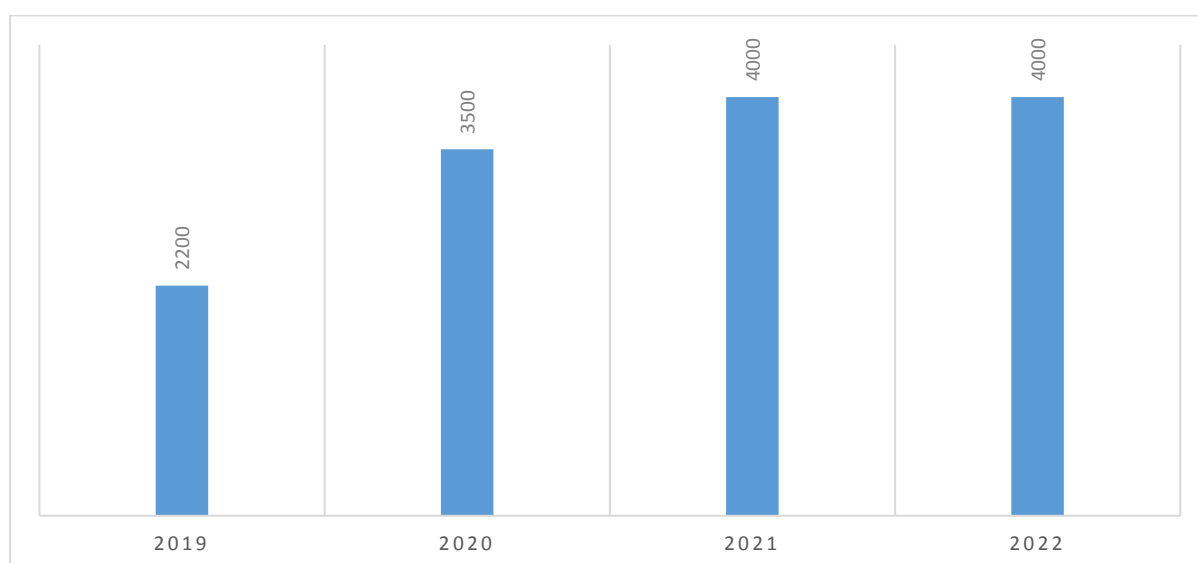
- Produksjonstilskuddet til samisk film står ikke i samsvar med kostnadene tilknyttet langfilmer og TV-serier.
- Samisk film trenger et transnasjonalt kompetansesenter for filmproduksjon og filmarbeidere, distribusjon, samt registrering og arkivering.
- Tilgangen på samisk film og fjernsynsproduksjoner er uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig.
- Samisk film og filmkultur er langt på vei et uutforsket område. Behovet for historisk og kulturell bredde- og dybdeforståelse av samisk film og filmkultur er påtrengende for å forstå de omfattende samfunnsendringene vi står ovenfor.

6.9 Tilråding

Dersom det er en målsetning å etablere en sterkere og mer bærekraftig samisk filmkultur, med et variert tilbud av høy kvalitet og med god tilgjengelighet for publikum og forskere, anbefales det å følge denne tilrådingen. Dette for å videreutvikle og styrke samisk kultur og identitet, og for å øke den generelle kunnskapen om samisk kultur i det norske samfunnet.

Figuren viser Sametingets estimerte budsjettbehov for film og filmarbeid i årene 2019–2022. Merk at budsjettestimateret i hovedsak ikke inkluderer tilgjengelighet, formidling og forskning.

Figur 6.13 Sametingets estimerte budsjettbehov (i 1000 kr)

For å nå en slik målsetning bør følgende tiltak gjennomføres innen de tre tiltaksområdene 1) filmkultur, 2) filmtilbud og 3) tilgjengelighet, formidling og forskning.

1) Samisk filmkultur

- Videreføre kompetanseutvikling og -heving av filmarbeidere, inkludert tiltak rettet mot barn og unge.
- Videreutvikle, forsterke og koordinere samarbeid mellom de ulike regionale, nasjonale og nordiske filminstitusjonene i Sápmi.

2) Filmtilbudet

- Øke bevilgningene til produksjon av samiske langfilmer og TV-produksjoner.
- Øke produksjonen av filmer rettet mot barn og unge.
- Øke satsningen på fortellinger med minoritets-samisk og flerkulturell tematikk.

3) Tilgjengelighet, formidling og forskning

- Videreføre, utvide og styrke formidling og tilgjengeliggjøring av samisk film gjennom teksting, versjonering/dubbing, strømmetjenester og informerte undervisningsopplegg.
- Videreføre og styrke samiske filmtiltak på kulturarrangementer og festivaler.
- Etablere en brukervennlig samlet registrerings- og arkiveringstjeneste for hele Sápmi som inkluderer NRK Sápmis arkiv. Gjøres tilgjengelig for forskning.
- Øke forskningen på samisk film for å møte samiske, minoritetssamiske og flerkulturelle samfunnsutfordringer i tråd med humaniorafagenes analytiske og fortolkende egenskaper.²⁰

Film har stor kraft til å endre stigma, bygge fellesskap og løfte frem mangfold. La publikum bli beveget, opplyst og engasjert av en ny bølge samiske filmer.

Referanser

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2008). *Samepolitikken*, St.meld. nr. 28 (2007–2008).
- Braaten, Lars Thomas, mfl. (red.) (1995). *Filmen i Norge. Norske kinofilmer gjennom 100 år*. Oslo: A, side d Notam Gyldendal.
- Christensen, Cato. (2010). Religion i *Veiviseren*. En analyse av samisk religiøs revitalisering. I *DIN* 1–2.
- Christensen, Cato. (2012). «Overtroen er stor blant viddenes folk»: om religion og koloniale relasjoner i samisk filmhistorie. I *Tidsskrift for kulturforskning*, vol 11, nr. 2, 2012.
- Christensen, Cato. (2013). *Religion som samisk identitetsmarkør. Fire studier av film*. Tromsø: Universitetet i Tromsø, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, Institutt for historie og religionsvitenskap.
- Furuly, Jan Gunnar. (2015). Nå er den samiske filmbølgen her. I *Aftenposten*, 08.08.2015. Sist oppdatert 09.08.2015, 6:22. <http://www.aftenposten.no/kultur/Na-er-den-samiske-filmbolgen-her-8119035.html>

²⁰ Meld. St. 25 (2016–2017) *Humaniora i Norge*.

- Gaski, Lina. (2008). Sami identity as a discursive formation: essentialism and ambivalence. I Henry Minde, Svein Jentoft, Harald Gaski and Georges Midré, *Indigenous peoples: self-determination, knowledge, indigeneity*. Delft: Eburn, s. 219–236.
- Hansen, Lars Ivar, og Olsen, Bjørnar. (2004). *Samenes historie fram til 1750*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Holst, Jan Erik. (2018). – Vi får fremdeles bare 1 % av filmbevilgningene. *Rushprint*, 12.03.2018.
- Iversen, Gunnar. (2011). *Norsk filmhistorie. Spillefilmen 1911–2011*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kulturdepartementet. (2007). *Veiviseren. For det norske filmloftet*, St.meld. nr. 22 (2006–2007).
- Kulturdepartementet. (2015). *En framtidsrettet filmpolitikk*, Meld. St. 30 (2014–2015).
- Kultur- og kirke departementet. (2003). *Kulturpolitikk fram mot 2014*, St.meld. nr. 48 (2002–2003).
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Humaniora i Norge*, Meld. St. 25 (2016–2017).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (1989). LOV-1987-06-12-56, *Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)*.
- Mecsei, Monica. (2015). Cultural Stereotypes and Negotiations in Sámi Cinema. I Scott MacKenzie og Anna Westerståhl Stenport (red.), *Films on Ice. Cinemas of the Arctic*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mecsei, Monica. (Kommende 2018). *Fra film om samer til samisk film*. Veiviseren, Stol på ministeren, Bázo og Kautokeino-oppgjøret. PhD-avhandling ved Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU.
- Nordnorsk filmsenter. Årsmelding for 2006.
- Pedersen, Paul, og Høgmo, Asle. (2012). *Sápmi slår tilbake. Samiske revitaliserings- og moderniseringsprosesser i siste generasjon*. Kárášjohka: ČálliidLágádus.
- Robertson, Roland. (1995). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity. I Mike Featherstone, Scott Lash og Roland Robertson (red.), *Global modernities*. London: Sage Publications, s. 25–45.
- Sametingets budsjett 2011–2018.
- Sametingets budsjettbehov 2019–2022.
- Skarðhamar, Anne Kari. (2008). Changes in Film Representations of Sami Culture and Identity. I *Norlit: Tidsskrift i litteratur og kultur* 12, nr. 1, 2008.
- Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2017). *Nordområdestrategi – mellom geopolitikk og samfunnsutvikling*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.